

1-2-3 mål i forløbet gys og gru

Fag: dansk

Stofområde: genrearbejde – Gys og gru

Varighed: Ca. 25 lektioner af 45 minutters varighed

Læringsmål

1. at læse gyserbogen *Haltefanden* af Peter Mouritzen
2. at anvende analysemodel med udgangspunkt i bogen *Haltefanden*.
3. at skrive en gysernovelle
4. at træne læsestrategier og højtlesning

Niveau	Mestringsmål	Kommunikative mål
3 Skabe Vurdere	<p>1a. Jeg kan læse <i>Dødningedukken</i>.</p> <p>1b. Jeg kan give et kort resume af <i>Dødningedukken</i>.</p> <p>1c. Jeg kan læse <i>Haltefanden</i> og finde genretræk heri.</p> <p>1d. Jeg kan stille undrende spørgsmål til teksten.</p> <p>2a. Jeg kan anvende analysemodel til genren gys og gru.</p> <p>2b. Jeg kan besvare spørgsmålet: Hvorfor er <i>Haltefanden</i> og <i>Dødningedukken</i> gysere?</p> <p>3a. Jeg kan finde og analysere genretræk.</p> <p>3b. Jeg kan bevidst anvende adjektiver og skrive "til sanserne."</p> <p>3c. Jeg kan skabe en komposition, som understøtter genrens spændingsopbygning.</p> <p>4. Jeg kan udvælge relevante tekstpassager fra en af de to bøger og træne oplæsning med fokus på fem retoriske udtrykselementer: tempo, pause, tryk, styrke og toneleje.</p> <p>5. Hvis du vil: Jeg kan indsamle, vurdere og organisere viden om forfatteren Peter Mouritzen.</p>	<p>2. Jeg kan skriftligt eller mundtligt samle følgende i et dokument eller lydfil:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Analysepunkt 1-13 af <i>Haltefanden</i> med undtagelse af punktet 2. – Vurdere, hvilken af de to bøger, jeg synes er mest "gyselig", og argumentere herfor gennem brug af eksempler i teksten. <p>3. Jeg kan skrive eller indtale en gysernovelle ud fra en opgavebeskrivelse.</p> <p>4a. Jeg kan klart og tydeligt læse mine udvalgte tekstpassager højt for en arbejdsmakker eller indtale dem digitalt med fokus på de fem retoriske udtryksformer.</p> <p>4b. Jeg kan argumentere for valg af tekstpassager.</p> <p>4c. Hvis du vil: Jeg kan designe et musikalsk stemningsbillede til min oplæsning.</p> <p>5. Hvis du vil: Et portræt af forfatteren Peter Mouritzen ud fra forfatterskabelon.</p>

<p>2 Analysere Anvende</p>	<p>1a. Jeg kan læse <i>Haltefanden</i> og finde genretræk heri. 1b. Jeg kan udvælge og skrive opsummerende sætninger. 1c. Jeg kan stille et undrende spørgsmål til teksten.</p> <p>2a. Jeg kan anvende analysemodel til genren gys og gru. 2b. Jeg kan besvare spørgsmålet: Hvorfor er <i>Haltefanden</i> en gyser?</p> <p>3a. Jeg kan finde og analysere genretræk. 3b. Jeg har viden om adjektivernes betydning for genren, komposition og om at skrive "til sanser."</p> <p>4. Jeg kan læse udvalgte tekstpassager højt med fokus på fem retoriske udtryks-elementer: tempo, pause, tryk, styrke og toneleje.</p>	<p>2. Jeg kan skriftligt eller mundtligt organisere følgende i et dokument: – Analysepunkt 1-12 af bogen <i>Haltefanden</i>. – Ud fra en analyse af genretræk besvare spørgsmålet: Hvorfor er <i>Haltefanden</i> en gyser?</p> <p>3. Jeg kan skrive en gysernovelle ud fra en opgavebeskrivelse.</p> <p>4. Jeg kan klart og tydeligt læse de udvalgte tekstpassager højt for en arbejdsmakker eller indtale dem digitalt med fokus på de fem retoriske udtryksformer.</p> <p>Eller: Jeg kan selv finde tekstpassager til oplæsning og argumentere for valg af disse. Jeg kan klart og tydeligt læse mine selvvalgte tekstpassager højt for en arbejdsmakker eller indtale dem digitalt med fokus på de fem retoriske udtryksformer.</p>
<p>1 Forstå Huske</p>	<p>1. Jeg kan læse <i>Haltefanden</i> ud fra læseplan. 2a. Jeg har viden om analysemodel til genren gys og gru. 2b. Jeg kan skrive eller indtale det, jeg undervejs kan læse mig frem til, og som jeg skal bruge i forhold til analysepunkterne 3, 4, 7, 8 til bogen <i>Haltefanden</i>. 3. Jeg har viden om gysertræk, adjektivernes betydning for genren og komposition. 4. Jeg kan læse udvalgte tekstpassager højt med fokus på grammatiske pauser.</p>	<p>2. Jeg kan skriftligt eller mundtligt sammenfatte følgende i et dokument eller lydfil: – Analysepunkt 1-8 af <i>Haltefanden</i>.</p> <p>3. Jeg kan skrive en gysernovelle. Se opgavebeskrivelse.</p> <p>4. Jeg kan læse udvalgte tekstpassager højt for en arbejdsmakker eller indtale dem digitalt med fokus på grammatiske pauser.</p>

Forløbsplan

De angivne tider er kun vejledende, idet det vægtes højt, at dialoger og andre aktiviteter får mulighed for at udvikle sig undervejs, hvis det vurderes værdiskabende for processen frem mod den selvstændige fase. For at sikre, at forløbet ikke skrider, kan det med fordel planlægges bagfra.

Husk logbogen, som er et vigtigt redskab undervejs i den indledende fase. I forløbsplanen er arbejdet med logbogen skrevet efter hver anden lektion. Det tilpasses, så den sidste dansklektion altid afsluttes med logarbejde som afslutning og refleksion over egen læring.

Lektion	Indhold	Materialer
Den indledende fase		
1	<p>Indledende opgaver</p> <p>Læreren læser en gysertekst højt i klassen med fokus på de fem retoriske udtrykselementers betydning for læseoplevelsen.</p> <p>Send eventuelt en invitation til eleverne.</p>	
2	<p>Hvad betyder gys og gru?</p> <p>Hvad er gys, og hvad er gru?</p> <p>Læreroplæg om genretræk til gys og gru. Genren og dens undergenrer. Genretræk og deres betydning for teksten.</p> <p>Opgave 1 Genretræk i gyseren.</p> <p>Husk, at eleverne skal skrive i logbogen.</p>	
3	<p>Opgave 2 Ordforklaringer.</p> <p>Opgave 3 Placer ordene fra opgave 1 i rækkefølge.</p> <p>Læreroplæg om adjektiver. Adjektiver relateret til genren gys og gru.</p>	
4	<p>Opgave 4 Modsætninger.</p> <p>Opgave 5 Fortælleopgave med adjektiver. Opfølgning.</p> <p>Husk, at eleverne skal skrive i logbogen.</p>	

5	<p>Opgave 6a Skriveopgave med adjektiver.</p> <p>Opgave 6b Skriveopgave med adjektiver.</p>	Bilag 1
6	<p>Opgave 7 Det ydre – uhyggelige steder.</p> <p>Opgave 8 Fyld tavlen! Tavlestafet eller fælles brainstorm. Fælles mindmap på tavlen – visualisering.</p> <p>Husk, at eleverne skal skrive i logbogen.</p>	
7	<p>Opgave 9 10 Det indre – sanser.</p> <p>Opgave 10 Sanseord og fælles ordliste. Synonymer.</p>	
8	<p>Opgave 11 Skriveopgave – synonymer. Klassens synonymplanche.</p> <p>Opgave 12 Analyseopgave – adjektiver og synonymer. Læs tekstuddraget fra <i>Oldhalls hemmeligheder</i> af Bjørn Rønningen højt for klassen.</p> <p>Husk, at eleverne skal skrive i logbogen.</p>	<p>Bilag 2</p> <p>Bilag 3</p>
9	<p>Opgave 13 Analyseopgave – personkarakteristik. <i>Oldhalls hemmeligheder</i>.</p> <p>Opgave 14 Analyseopgave – ydre og indre forhold. <i>Oldhalls hemmeligheder</i>.</p>	
10	<p>Opgave 15 Oplæsning minimum 20 min. Eleverne arbejder med notatteknik.</p> <p>Husk, at eleverne skal skrive i logbogen.</p>	
11	<p>Opgave 16 Skriveopgave 25 minutter – omskrivning af tekst fra eventyrgenren til gys og gru-genren.</p> <p>Læreroplæg om berettermodel.</p>	Bilag 4

12	<p>Læreroplæg om suspense og surprise.</p> <p>Læreroplæg om fortælleren.</p> <p>Husk, at eleverne skal skrive i logbogen.</p>	
Den selvstændige fase		
13-20	<p>Læreroplæg om analysemodellen</p> <p>Gennemgang af analysemodellen til gys og gru på de tre niveauer.</p> <p>Eleverne fordeles eller vælger niveau 1, 2 eller 3.</p> <p>Alle elever får udleveret bogen <i>Haltefanden</i>.</p> <p>Elever på niveau 3 får også udleveret bogen <i>Dødningedukken</i>.</p> <p>Der arbejdes fortsat i og med udbygning af logbogen.</p>	<p>Bilag 5</p> <p>Bilag 6</p> <p>Bilag 7</p>
Den evaluerende fase		
21-22	<p>Afslutning på forløb</p> <p>Opgave 17</p> <p>Præsentation og fremlæggelse.</p>	
23-24	<p>Opgave 18</p> <p>Oplæsning af tekststykker.</p> <p>Evt. præsentation af forfatterportræt.</p>	
25	<p>Evaluering af forløb</p> <p>Opgave 19</p> <p>Godt, svært og lært.</p> <p>Opgave 20</p> <p>Post-it.</p> <p>Opsamling i plenum på tilbagemeldinger</p>	

Tidsrammen kan udvides eller reduceres efter behov.

Undervisningsmaterialer

Materialer til forløbet hentes fra Dansk Psykologiks Forlags hjemmeside.

Opgave 6a

– individuelt

BILAG 1

Skriveopgave med adjektiver

1. Du skal skrive en historie.
2. Du har ti minutter til at skrive din historie.
3. Du skal bruge de fem sætninger, der står i boksen.
4. Historien skal være glad, lys og positiv.
5. Brug alle de adjektiver og sproglige finurligheder, du kan.
6. Du skal ikke tænke på tegnsætning og korrekt stavning – bare skriv løs.
7. Du skal blive ved med at skrive og fylde på, til de ti minutter er gået.

Foran ham lå et hus
En gammel kone gik langs vejkanten.
Grenenes lyd mod ruden
Med ét hørte han en lyd komme nærmere
Han vendte sig om og begyndte at løbe

Opgave 6b

– individuelt

Skriveopgave med adjektiver

1. Du skal nu skrive endnu en historie, hvor du bruger de samme fem sætninger fra boksen.
2. Du har ti minutter til at skrive din nye historie.
3. Denne historie skal være en gyserhistorie med mørk, dystert og nervepirrende stemning.
4. Brug alle de adjektiver og sproglige finurligheder, du kan.
5. Du skal ikke tænke på tegnsætning og korrekt stavning – bare skriv løs.
6. Du skal blive ved med at skrive og fylde på, til de ti minutter er gået.

Opgave 11
– individuelt**BILAG 2**

Skriveopgave – synonymer.

1. Find og skriv mindst tre synonymer til hvert af følgende ord:
 - et hus
 - en vej
 - en mund
 - at løbe
 - at mærke
 - at jage
 - find selv på tre andre ord med tilhørende synonymer.
2. Gå sammen med din sidemakker, og læs dine synonymer op.
3. Hvor mange forskellige kunne I to finde tilsammen?
4. Tilføj de ord, som dine sidemakker havde, til dine egne synonymer.
5. Del jeres synonymer fra opgave 10.4 med resten af klassen.
6. Læreren skriver dem op på en planche.

Opgave 12

– sammen to og to

BILAG 3

Analyseopgave – adjektiver og synonymmer

1. Find mindst 10 adjektiver i nedenstående tekstudrag, og erstat hvert af dem med et eller flere andre meningsskabende adjektiver.
2. Fælles opsamling i klassen.

Tekstudrag

Onkel Ed er min fars ældste bror. Da han giftede sig med tante Janet, giftede han sig samtidig til tantes fædrene arv, Oldhall. Et gammelt, forfaldent spøgelsesslot, milevidt fra nærmeste landsby. Vi, det vil sige mor og far, mig selv, Alex, ni år, min bror Jack på syv og sidst, men ikke mindst, vores lillesøster Ann, en sød og kvik lille rødhåret tøs på fem.

Mens jeg lå der, hørte jeg en dør jamre på rustne hængsler. Så lød der tunge skridt hen over knirkende gulvbrædder. Var det onkel Ed? Nogen drejede på en hane og lod vandet løbe. Et ur slog syv slag. Ude på gårdspladsen bjæffede en hund arrigt, men faldt snart efter igen til ro. Ind gennem det åbne vindue lød sangen fra fuglene i de mange træer, der omgav Oldhall.

Jeg skulle lige til at liste op og vække de andre, da det bankede på døren. Forbavset satte jeg mig over ende i sengen med dynen trukket godt op under hagen. Det bankede på ny, denne gang hårdere. – Kom ind, mumlede jeg. Den svære egetræsdør gled langsomt op. Kunne det være mor, der kom for at vække os? I næste øjeblik for jeg forskrækket sammen og skreg op. Jeg fik øje på en skikkelse i munkekutte, der sneg som en skygge ind i værelset. Han havde et stort modermærke på højre kind. Hårene rejste sig på hovedet af mig. – Hv ... hvem er du? stammede jeg. – Ssch! ikke en lyd, lød det strengt fra manden i kutten. Han førte en advarende finger til munden. – Mit navn er Ambrosius. Man har sendt mig for at føre jer til ... Borgens dybeste hemmelighed. Gå og væk dine søskende! Han fortsatte truende: – Men jeg råder dig til at gå stille med dørene! Vi kan jo ikke have, at der sker dem noget, vel? Et øjeblik overvejede jeg at tilkalde onkel Ed, men modet svigtede mig. Et blik på den kutteklædte skikkelse fik mig til øjeblikkelig at skifte mening. I et spring var jeg ude af sengen. – Jack! mumlede jeg og var nær ved at græde. – Ann! Hører I? Vågn op! Da de andre noget fortumlede havde fået søvnen gnedet af øjnene, vinkede manden i munkekutten os efter sig ad den smalle vindeltrappe, der førte ned fra tårnværelset. Jeg gik selv lige i hælene på ham. Efter mig kom Ann og Jack. Jack virkede påfaldende rolig. Ann var bleg og tavs. Hun så næsten ud, som om hun gik i søvne. Jeg vendte mig for at trøste hende: – Du skal ikke være bange, Ann! Onkel Ed kommer sikkert lige straks ... Bare rolig. Ambrosius vendte sig brat om. – Sagde jeg ikke, at I skulle være stille? hvæsende han. – Vi skulle jo nødig have, at nogen kommer til skade, vel? Ingen af os sagde et ord, mens vi fortsatte ned ad trappetrinnene.

Tekstudrag fra *Oldhalls hemmeligheder*, af Bjørn Rønningen fra bogen "Der findes da ikke hekse" af Toril Brekke.

Opgave 16

BILAG 4

Omskriv: Den lille Rødhætte

Du skal være fokuseret på ord og deres betydning for genren.
Dyk godt ned i teksten, og gør den til din egen – djæveln ligger i detaljen ...

1. Læs tekstuddraget.
2. Omskriv eventyrudraget til en gysertekst.
3. Brug alt, hvad du ved om genretræk, sanser, synonymmer og adjektiver.
4. Du skal arbejde med opgaven i 25 minutter. Bliver du færdig før tid, så brug mere tid på de sætninger, du allerede har skrevet.
5. Om du bliver færdig eller ej, er ikke det vigtigste. Det vigtigste er, at du arbejder med alt det, du har lært.

Tekstuddrag

Der var engang en sød, lille pige, som alle mennesker holdt meget af, men ingen elskede hende som hendes bedstemor, der slet ikke vidste, hvor godt hun skulle gøre det for hende. En gang gav hun hende en lille rød fløjls hue, der klædte hende så godt, at hun altid gik med den, og derfor blev hun kaldt Rødhætte. En dag sagde hendes mor til hende: "Se her, lille Rødhætte, her har du et stykke kage og en flaske vin, kan du bringe det hen til bedstemor. Hun er syg og svag, så det vil nok styrke hende. Du må helst gå med det samme, før det bliver alt for varmt, men gå nu pænt den lige vej og pas på, du ikke falder og slår flasken itu. Og husk så at sige goddag straks, når nu kommer ind i stuen, og stå ikke først og se dig om."

"Jeg skal nok huske det alt sammen," sagde Rødhætte og gav sin mor hånden på det. Bedstemoderen boede ude i skoven, en halv times gang fra landsbyen. Da Rødhætte kom ind i skoven, mødte hun ulven, men hun var slet ikke bange, for hun anede ikke, hvor slem den er.

Analysemodel til gys og gru

Modellen angiver blå, grønne og gule analysepunkter

Punkt nummer	Analysepunkt til bogen <i>Haltefanden</i>	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
14	Forfatterportræt			
13	Perspektivering til andre tekster			
12	Hvorfor er bogen en gys?			
11	5-10 særlige ord eller sætninger fra bogen			
10	Genretræk 4 Eksempler på suspense og surprise			
9	Genretræk 3 Eksempler på indre forhold			
8	Genretræk 2 Det monstrøse, væsner og skikkelser			
7	Genretræk 1 Ydre forhold			
6	Komposition Anvend berettermodel eller lignende			
5	Fortæller			
4	Personkarakteristik – hovedperson og biperson			
3	Tid og sted			
2	Resumé			-
1	Titel og forfatter			

Opgaver til niveau 3

Hvad skal jeg?

Læsning

1. Du skal læse *Dødningsdukken*.
2. Du skal på maks. ti linjer give et resume af *Dødningsdukken*.
3. Du skal læse *Haltefanden*.
4. Du skal undervejs i din læsning skrive det, du får at vide om analysepunkterne 3-10.
5. Du skal, mens du læser, stille et eller flere undrende spørgsmål efter hvert tredje kapitel.

Dokument eller lydfil til aflevering

1. Lav en analyse af *Haltefanden* (analysepunkt 1-13) med undtagelse af analysepunkt 2.
2. Giv en vurdering af, hvilken af de to bøger *Haltefanden* eller *Dødningsdukken* der er mest "gyselig", og argumentér herfor gennem eksempler fra teksten.
3. Hvis du vil: Lav et forfatterportræt af de to bøgernes forfattere (analysepunkt 14).
4. Opgave 1 og 2 skal afleveres til din lærer.

Gysernovelle til aflevering

– opgavebeskrivelse

1. Skriv eller indtal din egen gysernovelle svarende til to-tre tekstsider.
2. Brug ALT, hvad du ved om genretræk, adjektivernes betydning og synonymer.
3. Brug berettermodellen som komposition.
4. Husk at holde den samme tid (nutid eller datid) hele vejen.
5. Gysernovellen skal afleveres til din lærer.

Selvvalgte tekstpassager til oplæsning

1. Vælg et-fire tekstpassager, der passer til tre-fem minutters oplæsning.
2. Begrund over for din arbejdsmakker, hvorfor netop disse passager er valgt.
3. Du skal have fokus på de fem retoriske udtryksformer.
4. Hvis du vil: Hvis du har interesse og mod på det, kan du lægge musik eller lydeffekter til din oplæsning.

Opgaver til niveau 2

Hvad skal jeg?

Læsning

1. Du skal læse *Haltefanden*.
2. Du skal undervejs i din læsning skrive det, du får at vide om analysepunkterne 3-10.
3. Du skal, mens du læser, stille et eller flere undrende spørgsmål efter hvert tredje kapitel.

Dokument eller lydfil til aflevering

1. Lav en analyse af *Haltefanden* (analysepunkt 1-12).
2. Giv en begrundelse for, hvorfor du mener, at *Haltefanden* er en gyser.
3. Opgave 1 og 2 skal samles i et dokument eller lydfil og afleveres til din lærer.

Gysernovelle til aflevering – opgavebeskrivelse

1. Skriv eller indtal din egen gysernovelle på en-tre tekstsider.
2. Brug ALT, hvad du ved om genretræk 1-4, adjektivernes betydning og synonymer.
3. Brug berettermodellen som komposition.
4. Husk at skrive i samme tid (nutid eller datid) hele vejen.
5. Gysernovellen skal afleveres til din lærer.

Selvvalgte tekstpassager til oplæsning

1. Læs de lærerudvalgte tekstpassager højt for en arbejdsmakker.

Eller:

2. Vælg en-fire tekstpassager, der passer til tre-fem minutters oplæsning.
Begrund over for din arbejdsmakker, hvorfor netop disse eller det er valgt.
3. Du skal have fokus på de fem retoriske udtryksformer.

Opgaver til niveau 1

Hvad skal jeg?

Læsning

1. Læs *Haltefanden* med brug af en læseplan, som aftales med din lærer.
2. Hver gang du har læst tre kapitler, skal du i din logbog skrive det, du får at vide i forhold til analysepunkterne 3, 4, 7 og 8.

Dokument eller lydfil til aflevering

1. Lav en analyse af *Haltefanden* (analysepunkt 1-8).
2. Analysen skal afleveres til din lærer.

Gysernovelle til aflevering

– opgavebeskrivelse

1. Skriv en gysernovelle på en side.
2. Brug ALT, hvad du ved om genretræk 1-2.
3. Husk at skrive i samme tid (nutid eller datid) hele vejen.
4. Novellen skal afleveres til din lærer.

Selvvalgte tekstpassager til højtlesning

1. Læs de lærerudvalgte tekstpassager højt for en arbejdsmakker.
2. Du skal have fokus på grammatiske pauser.